

LS 0177

Lennart Setterdahl: I am sitting together with Carl Blade, in Moline, Illinois. He was born 1905, January the 10th, in Asa, in Kronobergs län, in Sweden. He came to the Unated States 1924. Today we have the 17th of December 1985. You haven't forgotten the Swedish I suppose, so we can ask the questions in Swedish?

Carl Blade: Well, – I can talk a little bit of each – let's say!

L: Så berätta lite grand om Dina föräldrar. Din far, vad arbetade han med?

Carl: Well han var – en jordbrukare and han var också en soldat, eller knekt, tror jag det var de kallade dem.

L: Var hans pappa också soldat?

Carl: Nej, jag vet inte precis vad hansas – hansas far var där.

L: Hade namnet Blad funnits i flera generationer, eller?

Carl: No. När han var i armén i Sverige så ville 'di att pojkarna skulle ta andra namn, för det var väl för många med Johansson och Andersson och Pettersson! och sådär vidare! Så han tog the name of Blad.

L: Jaha. Så det var Din pappa som gjorde det?

Carl: Ja. That's, det är rätt.

L: Och hans pappa, vad hette han?

Carl: Well. Jag hörde att – det hörde jag inte but hans name: Gustavsson var visst det sista namnet!

L: Så kommer Du ihåg när Din pappa var soldat?

Carl: Ja det gör jag lite grand.

L: Hade han ett soldattorp då kanske - eller?

Carl: Ja det hade han när han började på. Sedan så hade han sin plats som var lite större, en plats som kallades Änga, i Asa socken. Så jag var född i Änga I Asa socken.

L: Så Du var inte född på torpet då? Carl: No, nej det var inte där, för jag var född på 'ett annan plats se.

L: Hur många barn var ni i familjen?

Carl: Å vi var tio.

L: Tio stycken.

Carl: Ja.

L: Och Du var en utav de yngre, eller en av de äldre?

Carl: Jag var den åttonde i ordningen! And nu har 'di alla lämnat, jag har **en syster** kvar i Sverige och jag är den ende här, annars var vi fyra pojkar här.

L: I Amerika?

Carl: Ja.

L: Så berätta lite grand om vad Du fick hjälpa till med när Du växte upp. Du fick hjälpa pappa med olika arbeten?

Carl: Oh ja. Vi hade to och arbeta när vi var unga därest. Det var inte lika! Det var lite onödigt antagligen, vad 'di gamla trodde! För jag vet; när jag var tolv år gammal så hade jag till gå i skogen och hjälpa hugga skog på vintertiden.

L: Jaså. Och när Du gjorde det då, fick Du använda samma slags verktyg som de äldre personerna hade: en stor yxa?

Carl: Jaa, det är rätt ja.

L: Du hade ingen liten yxa?

Carl: Nej, nej det var vanlig yxa och sedan så fick jag hjälpa till och såga av se, stockarna, och så kvista. Kvista stockarna och sådär vidare.

L: Så enligt verktygens storlek då så var Du en växt man!

Carl: Haha!

L: Du utförde en mans arbete?

Carl: Ja, det gjorde jag nog inte mansarbete, men jag gjorde lite - antagligen!

L: Vem lärde Dig att hålla yxan på rätta sättet?

Carl: Well, det lärde Du Dig själv, för att när en var liten så började en att hugga ved och sådär vidare och spräcka sönder veden som de hade till elda med i Sverige.

L: Så Du kommer inte ihåg då att pappa sa att Du skulle hålla yxan på ett visst sätt, eller hugga ifrån Dig, så att Du inte skulle skada Dig?

Carl: Well. Antagligen så talade 'di lite till oss hur vi skulle göra, men jag kommer inte ihåg om 'di gjorde eller inte!

L: Det hände inga olyckor eller så, att Du högg Dig i benet då?

Carl: Nej, det var **enda en gång**. Jag skulle ju hugga med en yxa. Jag hade sågat av en liten träbit. Jag tror 'di brukade kalla dom en trilla och den var bara ungefär *sådär* stor. Sedan hade jag sågat den av själv och jag hade det inte rätt – se. Så tog jag en yxa och skulle hugga av kanterna så att den skulle rulla bättre på jorden och då högg jag mig i handen. Det är ett märke där ännu ser jag, efter det, så jag högg fel!

L: Vad sa mamma och pappa då?

Carl: Well – det kommer jag inte ihåg! Antagligen att jag skulle vara mera försiktig!

L: Men Du hade ett tydligt handlag med verktyg då? Du hade lätt för att hantera verktygen?

Carl: Å jag tyckte om och arbeta i trä. För jag vet där ibland, ungpojkar gjorde en kälke på vintertiden and

L: Och den gjorde Du själv?

Carl: Jaa. And jag gick i skogen och högg små björkträd, ett par som var krokiga och sen så högg jag med en yxa på, så att det skulle! Jag försökte. Jag tog huggjärnet, som min far hade, så jag försökte

L: Hur gammal var Du då?

Carl: Å jag var väl, vad kan jag 'va, en kanske en tio elva år gammal.

L: Du hade ingen utav far- eller morföräldrarna som bodde hos er, eller nära, så Du kunde se hur de arbetade?

Carl: Nej, jag såg aldrig någon av mina

L: nej. I Ditt hem då, hade pappa en verkstad, där Du kunde använda stämjärn och andra verktyg?

Carl: Jo han hade några stämjärn, like chisels, som vi säger.

L: Var han snickare?

Carl: Nej det var han inte, å han kunde snickra lite granna men inte något vidare, but vad som var nödvändigt.

L: Men Du hade en lust för detta??

Carl: Vad för något?

L: Du hade lust för att använda huggverktyg?

Carl: Å ja, det har jag haft i hela mitt liv.

L: Var det någon av bröderna som hade likadant intresse?

Carl: Å ja, ja min äldste bror, som kom till detta landet några år innan jag gjorde.

L: Hur mycket äldre var han än Dig?

Carl: Å jag tänker han var ungefär tolv år äldre än jag.

L: Jaså så pass! Du såg alltså honom då, hur han gjorde?

Carl: Ja. Se vi arbetade på samma plats för en tid här.

L: Jaså. Men i Sverige, arbetade ni tillsammans där?

Carl: Nej, det gjorde vi inte. But han var i en möbelfabrik i Åby, arbetade där en tid, innan han gick till detta landet.

L: Jaha, så ni hade inget samröre där med varandra?

Carl: No, men **här** så arbetade vi på samma fabrik för en tid: i the Moline Furniture Works där.

L: Jaså. I Sverige då, Du gick i skola i Asa och Du gick och läste för prästen?

Carl: Ja, jag gick i småskolan i Asaryd och så gick jag ett år i Asa och sedan så flyttade de till Tolg, till en by som 'di kallar Källreda. Så där jag gick i skolan de sista årena och så sedan så gick jag och läste i Tolg, – and –

L: Och senare, efter konfirmationen, då fick Du ta ett arbete?

Carl: Ja. Sedan så arbetade jag för min syster och svåger på en gård som heter Toraliden, det är i Hultsjö socken, but det är vid Asa-gränsen.

L: Det var alltså med drängarbete då?

Carl: Ja.

L: Jordbruksarbete?

Carl: Ja det är rätt ja.

L: Och det innefattade inte några verktyg, att Du fick arbeta med möbelsnickeri eller någonting sådant?

Carl: Nej det gjorde jag inte där.

L: Det var bara jordbruksarbete?

Carl: På vintertiden så, 'di hade ju kreatur och så där vidare, så det var 'te och se, fordra dem och se efter dem och sådär vidare och så sedan var det skogen ibland och körde på vintertiden. Och sedan på sommaren så körde vi rätt så ofta med virket, ifrån sågen, till Stockaryd, med häst och det körde vi ett par gånger i veckan eller tre och sådär vidare, så att hästen inte blev för trött se. Så det var inte ofta vi körde två dagar i rad, utan vi hade en dag emellan, så att hästen kunde vila på sig lite grand!

L: Var det parhästar eller var det bara en?

Carl: Vi hade bara en häst.

L: Men så fick Du Amerikafeber. Hur gick det till? Du hade äldre bröder som tidigare hade åkt till Amerika?

Carl: Ja det är rätt.

L: Jaha. Vad hette han som åkte först?

Carl: Well vi hade två som gick på en gång och det var Axel och Oskar och så sedan; ett par år senare, eller Tre, den tredje av pojkarna han gick: han 'hetade Emil.

L: Och dom gick före Dig?

Carl: Ja.

L: Skrev de brev hem då till pappa och mamma?

Carl: Oh ja. Ja and then; Emil, han kom hem och hälsade på i 1923, men jag hade a kind of redan bestämt mig för och gå hit se– and – meningen var att jag skulle gå med honom hit när han gick tillbaka. Men; det var då vid den tiden som Amerika ändrade lagarna, så att det var när jag hade alla papper klara och skulle gå med min bror tillbaka. Men - det var i det taget när lagarna ändrades, så 'di visste inte precis hur det skulle bli! Så att det blev så att jag hade

till och få vänta och ta ut nya papper, och sådär vidare, det var mycket mera noga där än det hade varit förut.

L: Fick Du avslag då första gången eller?

Carl: Jag fick vänta några månader se.

L: Jaha.

Carl: Så jag gick ensam hit när jag reste senare.

L: Varifrån hade Du fått den idén att åka till Amerika? Vem hade inbillat Dig att Amerika var bättre än Sverige?

Carl: Well, det vet jag inte. Jag just hade en längtan och gå hit, då det jag ville. Det var i 19--/. Ja det var i mitt huvud att jag skulle gå till Amerika, så jag fick den där sjukan. Det är den enda medicinen som hjälper antagligen!, var till och resa till Amerika!

L: Var det i någon mammas eller i pappas familj som hade rest hit, någon av deras bröder eller systrar?

Carl: Ja. Far hade en bror som gick till detta landet, but de skrivväxlades aldrig, så någon i släkten visste aldrig vad som hände med honom.

L: Han hade åkt tidigt kanske?

Carl: Ja. Han hade gått hit och Mor hade en bror som gick till Maddison Wisconsin och han var där, så jag har kusiner kvar i Wisconsin.

L: Så en av Dina bröder garanterade då för Din överresa hit?

Carl: Ja. Antagligen hade han så han hade till och skriva på papper, om det var något, så han ville ta vara på mig när jag kom hit se, så att inte Staten här behövde ta vara på mig.

L: Och **var** befann de sig i Amerika? Var de här i Moline?

Carl: Vad för något?

L: Dina bröder, **var var de någonstans i Amerika?**

Carl: Well. En var i Galesburg och en var bonde utomkring Alpha – and in that området - och så min äldste bror var här i Moline; well; i Rock Island, han levde i Rock Island actually and then arbetade i Moline, när jag kom hit, för the Moline Furniture Works. Och jag började arbeta där också, så jag arbetade där för ungefär 13 år.

L: Ja, men innan vi börjar på med det, så berätta nu hur Du bar Dig åt. Du åkte till Göteborg för att få visum och för att köpa biljett?

Carl: Well jag köpte min biljett i Växjö.

L: Hos en firma där som sålde biljetter?

Carl: Ja, ja se det hade de då.

L: Vad hette den?

Carl: Det kommer jag inte ihåg but de sålde biljetter för båtarna där och så sedan tog jag ett tåg i Lammhult.

L: Till Göteborg?

Carl: Nej jag tror jag gick till Malmö och skulle var the American konsulatet var in Malmö och sedan tog jag tåg ifrån Malmö till Göteborg och sedan tog en båt från Göteborg till New York.

L: Vad hette den båten?

Carl: Å jag tror att det var Drottningholm, but jag är inte säker riktigt.

L: Nähä. Hade Du någon mera med Dig ifrån hembygden eller var Du ensam?

Carl: Jag var ensam.

L: Ingen Du kände?

Carl: No, ingen som jag kände innan.

L: Vad sa prästen när Du kom och ville ha ut flyttningsbetyget? Tyckte han att det var onödigt att Du skulle åka till Amerika eller?

Carl: Well – det kommer jag inte ihåg vad han sa, han

L: Vad sa pappa och mamma?

Carl: Well jag hade nämnt det förut, långt innan, att jag skulle gå och jag ville gå, but then 'di tyckte inte om det. Sedan, när jag sa att **jag skall gå**, så då så sa de att jag inte skulle, because de förstod antagligen att jag hade bestämt mig för och gå, så att de stannade inte något, utan tyckte väl att det var bra nog att jag gick. För att jag hade ju tre bröder här och så hade jag en moster också, som levde i New Windsor. Så – det var ju släktingar häromkring detta området här.

L: Så de förstod att Du kom till bekanta i alla fall.

Carl: Ja. Ja.

L: Var det vanligt att folk runt i bygden där Du bodde hade Amerikasläkt? Att de hade en syster eller en bror i Amerika? på gårdarna runt där?

Carl: Well. Well det var rätt så många. Så många pojkar som gick och det var några flickor också; men – den enda som jag träffade – som levde i detta området – var Karl Anderssons fru, som hetade Karin; Karlsson, tror jag hennes sista namn var. And det var den enda som var i detta området, som jag hade sett i Sverige. Och så sedan var det en pojke ifrån Baggansås, som stannade i Chicago. Jag har sett honom ett par gånger de första åren jag var här.

L: Jaha. Jaha. Vad hade Du för begrepp om Amerika? Du hade läst i skolan om Niagarafallen och om att Amerika hade indianer och sånt. Hade Du något annat begrepp om vad som fanns här över?

Carl: Well det jag vet inte precis om jag tänkte så mycket på det här, jag visste ju lite om det, men inte så väldigt mycket.

L: och så då ur breven ifrån Dina bröder, vad skrev dom när dom skrev hem? Förstod Du vad dom menade med vad de hade för slags arbeten?

Carl: Å ja, de skrev ju alltid där så vi visste vad de gjorde och hur det var.

L: Så ni kunde få en förståelse i hemmet för vad de gjorde?

Carl: Ja, vi visste ju att: en var en snickare och en var! En bonde och en utav dem de första åren arbetade för en bonde.

L: Så överresan, den gick bra?

Carl: Ja den gick bra.

L: Kom Du till Ellis Island?

Carl: Nej. Se – lagarna ändrades ju, så jag var på första båten som inte 'di behövde gå till Ellis Island.

L: Jaså? Jaha.

Carl: Så – vi just steg av en båt, som turister gör nuförtiden. För det var första båten som kom efter nya lagen hade .. var den första båten som kom ifrån Sverige hit.

L: Jaha. Så alla undersökningar var gjorda på båten då, eller i Malmö, eller var hade Du gått igenom dem?

Carl: Well. Vi hade ju 'te och se the American consul i Malmö och så han såg efter våra papper och så allting var bra och så sedan så kom det, var det doktorer som tittade på oss lite granna innan vi steg av båten.

L: Jaha. Var det svenska doktorer eller?

Carl: No det var amerikanska doktorerna som kom opp; kom på båten, innan vi steg av båten. Vad som de såg att 'di var sjuka eller något så ville de inte att 'di skulle landa och stiga av båten antagligen, Då hade de till gå tillbaka, på samma båt antagligen.

L: Kommer Du ihåg när Du såg Frihetsgudinnan när ni kommer in?

Carl: Å jaa, ja det gör jag.

L: Hade Du några speciella känslor för den?

Carl: No. Nej inte – inte **den gång så mycket**, but then, när jag kom, jag var hemma efter tio år, jag hade varit här i tio år. Då tror jag kanske att det var 'ett av de roligaste dagarna i mitt liv when jag – when jag gick av båten i New York, because antagligen kände jag detta landet som mitt hem.

L: Du kände den dragningen då alltså?

Carl: Jaa.

L: En borg som Du kunde lita på kanske?

Carl: Ja. Ja. Sedan

L: Då hade Du haft några besvärliga år då? Du var hemma efter tio år, det var -34?

Carl: Ja.

L: Det var rätt i depressionen det?

Carl: Ja det var det ja. Så jag stannade hem över vintern och jag gick hem på hösten i -34 och så kom jag tillbaka -35 på våren.

L: Jaha. Så; Du tog tåget då ifrån New York till Moline och Din bror, han mötte Dig här?

Carl: Well. Jag träffade en, - det var i det taget, som jag kommer ihåg – rätt som vi steg av på båten - en som var ifrån Wataga – and – han hade varit hemma och hälsat på då när jag kom hit första gången och han skulle resa till Galesburg, jag hade min biljett till Galesburg. Så då så var jag ju säker på 'et! Så jag hade inget och vara rädd för, för att jag visste han kunde ju tala lite engelska också. Jag vet inte hur länge han hade varit här. Så när vi hade varit på tåget för några timmar så frågade han en, tåget stannade och han frågade hur länge det skulle stanna, så sa 'di: jag tror 'di sa 20 eller 25 minuter eller något så där vidare. Så då så sa han att; å vi har tig to, vi går in och får något och äta se. Så vi gick med honom och satte oss ner vid en counter. Så såg vi pie; pie och bullar och sådär vidare, vad vi just pekade åt där och så kaffe också se. Och sedan så hade vi ju lite pengar, så vi just, vi bara lade det på 'countern och de tog vad det kostade. And sedan när vi kom och skulle gå på tåget så hade tåget, hade tåget lämnat!! Så

L: Var detta i New York?

Carl: No det var i Pittsburgh, eller någon annanstans. Vi hade varit - rest några timmar and åtminstone – jag tror att de hade tagit den vagnen som vi var på och tagit den på ett annat tåg se. And. Så då, vi såg ju hur de där gubbarna med den röda mössan, de sprang där fram och tillbaka, det var! så det var! en del antagligen lite ovett för de hade låtit oss stiga av se.

L: Kunde den Du hade med Dig förstå vad de sa, för han hade ju varit här i några år.

Carl: Ja, så han förstod, han kunde ju tala med dom och så - se. Så – då fick vi vänta ett par timmar där och det kom ett annat tåg. Men då fick vi stiga på ett tåg som gick fortare. Så åkte vi där på för några timmar och sedan så tog 'di av oss och vi fick vänta där och sedan så kom den vagnen som vi hade varit på förut. Och då hade 'di tagit alla våra väskor och suitcases, (som vi säger här), så 'di låg i en hög in vid sidan på vagnen, där upp till taket. But vagnen var full så vi hade till stå där och det var inte rum att sitta, så vi fick stå där så folket gick av, så en och en fick en, satt en plats och sitta då. Och då! Så vi kom ju till Chicago för samma tid ändå, men! Men!

L: Du hade ett litet extra äventyr.

Carl: Ja det var rätt ja.

L: Vad hade Du med Dig i resväskan? Hade Du mycket bagage med Dig eller?

Carl: No, just lite kläder var allt jag hade.

L: Inga verktyg?

Carl: Nej no.

L: Bröderna sa inte att Du skulle ta med Dig någonting speciellt?

Carl: Nej det gjorde de inte.

L: Och Du kom till Galesburg då och därifrån så tog Du Dig till ?

Carl: Då gick jag ut till – jag hade en bror som var farm .. på landet och hade en liten gård utomkring, lite ifrån Alpha.

L: Jaså Alpha.

Carl: Så då hjälpte jag till med att tröska havren och sådär vidare, för några dagar där omkring se.

L: Så det var på hösten Du kom?

Carl: Ja.

L: Jaha.

Carl: 4:e augusti landade jag i New York.

L: Jaha.

Carl: Och sedan så – så tog jag tåg ifrån Alpha ner till Moline, där min bror mötte mig vid tåget och sedan så fick jag 'en job at the Moline Furniture Work, så jag arbetade där för 13 år.

L: Så Du fick arbete så fort Du kom till Moline då?

Carl: Ja. Ja det fick jag.

L: Bodde Du på ett boardinghouse?

Carl: No jag bodde hos min bror där för några år, så sedan så flyttade jag till Moline och hade ett rum och så sedan gick jag hade jag och tog mina mål på en restaurant in Moline.

L: Och på den här fabriken; vad gjorde de för slags möbler?

Carl: Well; det var specialarbete, så 'di hade, i verkligheten var det knappast inga möbler – riktiga möbler, för de gjorde var för tingshus och stora affärer och sådär vidare, om de ville ha några fina skåp och sådär vidare.

L: Specialbeställda.

Carl: Ja. Det var allt. Det bara 'specialarbete där för, som 'di gjorde där.

L: Din bror arbetade där?

Carl: Ja.

L: Hade han avancerat till någon speciell klass utav arbetare - alltså vad de gjorde?

Carl: Well. Han. Han hade varit här länge då, så han arbetade i en möbelfabrik i Sverige. Så han

L: Han hade kunskaperna kvar.

Carl: Så han hade kunskaperna när han kom hit. And han var en väldigt god snickare, jag tror kanske den bästa jag har sett någon gång.

L: jaså, han hade fallenhet för yrket.

Carl: Ja, det hade han, så han

L: Lärde Du Dig något speciellt i den linjen?

Carl: Oavsett så var det specialarbete där se så det tog ju en lång tid och lära sig, men efter jag lämnade så hade jag god nytta av vad jag hade lärt mig på **den fabriken**.

L: Gjorde Du något speciellt i arbetet eller gjorde Du allting som förekom?

Carl: No, vad som kom - se.

L: Vad som behövdes?

Carl: Ja. Ja. Så de sista åren så .. så hade jag 'desse – kanske det var som den .. för att jag vet att förman eller min bas .. arbete som var lite svårare och göra än 'den .. den där jag brukade få. Utav det, var som det hårdaste och göra för en som var van vid det, något särskilt.

L: Du hade förtroende hos ledningen då till att göra ett gott arbete?

Carl: Ja. Ja det hade jag.

L: Så nu när Du kom -24, Du arbetade i 13 år, hur gick det under depressionen då? Blev det mindre arbete då eller kunde Du hålla på varje dag?

Carl: Ja det var arbete.

L: Under depressionen?

Carl: Det är sed att det var alltid; hade alltid arbete där. Det var, jag kommer inte ihåg att vi var avlagda för *någon dag, någon gång*. Till när det kom till i -33 och sådär vidare, då så stannade ju allt arbete här se.

L: Och då blev Du också avlagd?

Carl: Ja, ty de hade inget och göra se.

L: Och vad hände då?

Carl: Ja då gick jag och inte gjorde någontingen för några månader. Sedan gick jag till Sverige då i -34.

L: Var det ett besök bara som semester eller? Du åkte inte hem för att stanna i Sverige?

Carl: Jag visste inte då för tillfället om jag ville stanna eller inte.

L: Köpte Du tur och retur eller?

Carl: Ja det gjorde jag. Jag köpte biljett, så jag hade.

L: Du var inte gift vid det tillfället?

Carl: Va?

L: Du var inte gift?

Carl: Nej det var jag inte. Så jag gifte mig inte till -39.

L: Hade Du blivit medborgare innan -34?

Carl: Ja, ja jag var medborgare efter jag hade varit här och fem sex år, för jag tog ut papper efter jag varit här ett år eller så.

L: Så Du kunde rösta på Hoover första gången då?

Carl: Well – jag kunde rösta efteråt, efter jag *fick!* mina papper medborgarpapper!

L: Var det många svenskar som arbetade där i den möbelfabriken? Var det en stor fabrik?

Carl: Well det var rätt så många och så var det, det var tyskar och det var some Belgian också och de som var födda här i landet också. Så det var lite av varje.

L: Hade Du lätt för att lära Dig engelska eller var det svårt? Pratade ni bara svenska kanske i det arbetet?

Carl: Nej det var inte svårt, för att det var 'ett som hjälpte mig. Det var att min bror hade tre barn – se - and 'di kunde inte tala svenska. Så jag lyssnade till dem och så frågade jag dem. När 'di sa ett ord så frågade jag dem vad de sa, så då sa de det ordet igen! För jag ville försöka och lära mig se!

L: Jaså de kunde inte svenska!

Carl: Nej, nej det.

L: Var det inte så att den generationen kunde både svenska och engelska då?

Carl: Nej.

L: Så Din bror, han använde inte svenska i hemmet då?

Carl: nej 'di talade det mesta, 'di talade båda.

L: Var han gift med en svenska?

Carl: Ja det var han. Så de talade både svenska och engelska men det ser ju ut att barnen här, de tyckte och tala engelskan. Du vet de tyckte inte om svenskan, because de ville tala som de andra barnen gjorde ute på gatan.

L: Så det blev så i det hemmet att det blev bara engelska ifrån början.

Carl: Ja det, det mesta.

L: Förstod de svenska när Du talade?

Carl: Oh ja de förstod svenskan.

L: Du talade svenska till dem och de talade engelska till Dig?

Carl: Oh ja, ja de förstod det.

L: Så Du åkte hem då på fyra månader till Sverige.

Carl: Ja 1934 gick jag hem då på en tid se.

L: Och båda Dina föräldrar levde då på jordbruket?

Carl: Ja det gjorde de.

L: Så de var glada att få se Dig och att Du kom tillbaka.

Carl: Å ja. mhm.

L: Ville de att Du skulle stanna kvar i Sverige och gifta Dig?

Carl: Well jag vet att 'di ville att jag skulle stannat där, för att vad 'di gjorde was .. var mer än vad de sa se. För att: min far, han ville antagligen att jag skulle börja bli en bonde se som han hade varit se. Så han .. han tog mig och 'visa mig platser You know som .. som kunde arrenderas och så där vidare se. Men; jag var inte intresserad!

L: Var det lätt att få en gård vid **den tidpunkten**? De var inte dyra 1934 i Sverige?

Carl: Well på den tiden var ju inget dyrt and - och så lagarna var inte desamma som de är nu. Nu är det ju så väldigt svårt och Du måste vara en bonde för och kunna köpa en.

L: Men inte på den tiden?

Carl: No inte på den tiden.

L: Så var det någon, som Din pappa talade om, som hade kommit tillbaka från Amerika och köpt en gård eller som hade arrenderat en gård?

Carl: Well det vet jag inte om det var någon.

L: Men han tog Dig ut på en rundtur?

Carl: Ja, väl det var en plats. Jag vet en gång så tog han

(Slut på kassetten sida 1 och samtalsämnet har förändrats något vid sida 2:s början).

Carl: Jag tror att min syster försökte och hade se mig ut några flickor, jag vet det! Men; jag var inte intresserad!

L: Det hjälpte inte?

Carl: Nej, det gjorde det inte.

L: 1934, då var det inte grant här i Amerika.

Carl: Nej det var det inte.

L: Men ändå var det någonting som drog tillbaka.

Carl: Ja.

L: Vad var det?

Carl: Det vet jag inte själv, vad det var, but jag just ville komma tillbaka till landet ja. But; när jag steg av båten, det kändes så konstigt att jag var så glad, när jag steg av båten i New York and – and there was så egendomligt, jag vet inte vad det var själv!

L: Så var frihetsgudinnan då som en mor för Dig att: här kommer Du tillbaka igen.

Carl: Ja, jag var så glad när jag steg i land där, på denna sidan om.

L: Ja.

Carl: Men antagligen hade jag ju kunnat gått till en möbelfabrik där någonstans och fått arbete, antagligen, om jag hade försökt!

L: Du var inte i någon möbelfabrik i Sverige vid det tillfället?

Carl: Nej jag gick inte där och frågade på något.

L: Så Du kunde inte jämföra hur de gjorde i Sverige, i jämförelse med i Moline? Hade de moderna fabriker här i Moline på den tiden i möbelbranschen?

Carl: Well.

L: Eller var det mycket handgjorda saker?

Carl: Det var. – Well – Nu har de ju mera maskinerier till göra saker än de hade då – and – på en del furniture works antagligen **så många** maskiner som vanliga fabriker har där, för att det var någon skillnad. För att jag vet att det är de som kom, för de hade arbeten som de arbetade för. De hade några arkitekter, eller så där vidare, till att komma och se hur arbetet såg ut, under tiden de arbetade på det. Och en del sa att de tyckte att de hade rätt så många fina maskiner och så där vidare and byggnaden var bättre än många andra platser som de hade varit på.

L: Var låg den här fabriken här i Moline?

Carl: Upp på 1:a gatan och ned vid Mississippi river.

L: Jaså, alldeles vid 'flon.

Carl: Ja.

L: Den finns inte kvar idag, alltså byggnaden?

Carl: Nej, den brann ner för några år sedan och rätt så många år sedan nu.

L: Så Du kom tillbaka -34 igen då och fick arbete på samma ställe?

Carl: Ja, jag fick, jag arbetade lite på en plats i Davenport som de kallade McClowens(?) and sedan så gick jag tillbaka till Moline Furniture Works.

L: Och höll på i tre år till.

Carl: Ja.

L: Hur många fabriker fanns det inom möbelbranschen i Moline och i Rock Island?

Carl: Well det var väl; det var en plats in Rock Island de kallar the Petersons and de gjorde arbete, likadant som de hade på Moline Furniture Works, but det var större platser. Antagligen var det många små platser som; som hade en och två personer som arbetar.

L: Jaha. Du var inte i Rockford och besökte alla deras fabriker?

Carl: Nej, jag gick aldrig till Rockford.

L: Det var ju hundratals.

Carl: Ja 'di hade

L: Du var aldrig där?

Carl: Ja jag var där, men jag gick aldrig och försökte arbeta där eller någontingen.

L: Du träffade inte någon heller ifrån Småland, som arbetade i Rockford, som sa att Du skulle komma dit, eller så?

Carl: No. Men jag var i Rockford och talade med en del, talade med en del som hade vart i Rockford och så där vidare. Men jag var aldrig intresserad och gå dit, för jag hade börjat här och jag var belåten med det här.

L: Så vad hände då efter 13 år? Då slutade Du på Moline Furniture.

Carl: Ja, då. Jag ville lära mig och göra – och bygga hus och se vad en vanlig snickare gjorde. Så jag ville lära mig det också. För att jag tänkte att: om jag stannar där några år till så blir jag för gammal till lära mig något annat arbete. And. Så sedan så arbetade jag på (?) construction, som de säger här och lite av varje. Men sedan; om det var några skåp eller något

särskilt till göra. För jag fick en. Jag började arbeta för ett company som de kallade Axel Carlson Company och jag arbetar där för 37 år.

L: 37 år!

Carl: Ja.

L: Och det var ett av de största i the Quad Cities?

Carl: Efter jag hade lämnat Moline Furniture Works.

L: This Axel Carlson, it was one of the biggest in the Quad Cities? De största?

Carl: Ja, it was a construction company.

L: Ja. Men Du började inte att göra mycket – vad man säger – grovt snickeriarbete, utan Du var mest på insidan och arbetade?

Carl: Till början med så var jag, så var jag utsidan också, but sedan, om det var något – vad de brukar säga: finsnickeri, – så såg de att jag var kanske bättre än de andra. Så om det var något så var jag alltid med att göra det.

L: Så Du hade fallenhet för just det arbetet?

Carl: Jaa och så sedan så började vi köpa lite maskinerier och sådär vidare, så att det var sällan på en del år som jag var knappast ute på riktigt grovt arbete någon gång, utan vi hade särskilt arbete. Och så hade de många arbeten här och där; på ett kontor och allt möjligt och så det var alltid något som skulle göras i fabriken, så there would; - så det blev likadant som det varit för de andra!

L: Jaså, de hade en fabrik där de gjorde inredning och möbler?

Carl: Well; det var. De köpte lite granna och jag var den ende som arbetade där och gjorde vad som behövdes för varenda jobb de hade. Till exempel om Du behövde ett skåp, eller behövde göra något, som de inte kunde köpa på market, som det var något särskilt, så gjorde jag där, så det blev likadant som de andra varor på platsen där det arbetades.

L: Så om vi tar exemplen nu med: John Deere här och Butterworth och Wineman Home och alla de där stora fina hemmen. Var alla beställningsarbeten?

Carl: Ja.

L: Som fick göras efter kundens önskemål?

Carl: Ja det är rätt ja.

L: Så då gick Du in där och mätte upp och arbetade direkt på platsen och med vad som behövdes?

Carl: Well jag gjorde. Jag hade; min bas var en arkitekt. Han hade a license för Illinois, så han brukade ta mig med sig om det var något särskilt and då så gick vi och såg det och jag talade om hur vi skulle göra det och sådär vidare. Så gick jag till fabriken och 'la ut rätta storleken på en bräda, eller på ett papper, eller något så där vidare. Sedan så gjorde jag det och sedan, när det var färdigt, så gick jag dit och spikade hål, passade in det som skulle göras.

L: Så arkitekten, han frågade Dig när han började rita?

Carl: Well – vi var och talade tillsammans om det. Så ibland så frågade han vad jag tyckte om det och sådär vidare och frågade: Hur? Tror Du till göra på detta viset och så där and han var särskilt god till göra en ritning med fri hand, jag har aldrig sett någon människa som var så bra som han var. Och sedan så talade vi om det och diskuterade hur vi skulle göra och sådär vidare. Ibland hade inte jag samma tankar som han hade - så!

L: Men på den tiden som Du arbetade, det var mycket sådana där kurvor och trappuppgångar med valv och sådant. Det var svåra arbetsplatser.

Carl: Well det var alltid något. Det enda var. Till exempel om det var ett kontor, som de ville göra lite större, eller att de ville ändra något och göra ett skåp eller något dylikt, eller kanske de ville ha ett annat fönster i en vägg, och då ville de att träarbetet skulle bli likadant som det andra var i byggnaden - och de kunde inte köpa samma saker ändå. Det var de sakerna som

jag, som jag gjorde i fabriken de hade, så allt såg ut som att det var som det gamla var på platsen.

L: Du har arbetat i de där fina hemmen: Butterworth's och Wineman Homes?

Carl: Å ja, jaa det har jag.

L: Många gånger?

Carl: Jag har gjort många skåp och många saker och arbetat många gånger till Wineman's, för många många år och jag har gjort skåp också där.

L: Det är inte vanliga arbetarhem det?

Carl: Ja det är lite ovanligt.

L: Lite ovanligt.

Carl: Ja.

L: Men förekommer det sådana hus även idag? Eller vad är det som skiljer modern byggnadskonst jämfört mot vad Du var med om att sätta upp?

Carl: Ja. Well

L: Folk har inte råd att sätta upp sådana saker idag?

Carl: Ja se det är så olika platser de har här. När de bygger hus, de har, de bygger dem lite olika nu,, rätt så olika, till exempel som de gör trappor och sådär vidare och handtagen de har.

L: Det hantverket.

Carl: Ja. Det är så olika. En ser aldrig något nya gjort som de gamla var, de var, de var ju så väldigt fina. Och tänk vad tid det tog, och arbete.

L: Men när Du var på ett sådant arbete, det var inte fråga om ifrån basens sida att Du skulle ruscha någonting, utan Du fick ta Din tid?

Carl: Ja de

L: Det gick inte att göra snabbt, utan Du fick ta den tid det tog?

Carl: ja, se det var sådant särskilt arbete, så ovanligt arbete. Så jag brukar säga: jag har inte gjort mycket utav någontingen, but jag har gjort lite av många olika saker i min tid. Alla olika saker. Och likadant när jag arbetade för Moline Furniture Works, där de hade ett kontrakt till göra, kanske på ett tingshus och nästa var för en stor affär, och så där vidare. Så allting var olika - and - det var likadant när jag arbetar senare, för 37 år som jag arbetar för bolaget Axel Carlson Company. Det var allt. Om det kom; till exempel om de behövde en trappa gjord eller ett skåp, eller vad än det var, så jag gjorde det alltid.

L: Jaha. Om det var ett ovanligt träslag som skulle användas, t ex när Du kom till Wineman Home,

Carl: Ja.

L: med alla dessa olika inläggningar och sånt, kunde Du gå direkt på den träbiten och vara säker på att det skulle bli rätt? Så att Du inte fick slänga bort den och ta någon ny? För; Du gjorde inget prov först, utan Du gick direkt på arbetet?

Carl: Ja vi gick

L: alltså: (?), menar jag.

Carl: Ja vi hade till, vi gjorde en ritning på det och så sedan så gjorde vi det så nära som vi kunde, ja.

L: Jaha. För Du använde inte plastic pudding?

Carl: Nej. Nej det gjorde vi inte.

L: Det förekom inte på den tiden?

Carl: Nej, det gjorde vi ju inte - fastän

L: Utan allting skulle passa!

Carl: Ja.

L: Och verktygen Du använde på den tiden, det var handverktyg det mesta väl?

Carl: Well. Det enda vi hade var sågar och bandsågar och svarvstol och så där vidare.

L: Jaa.

Carl: Så.

L: Men stämjärn och sådana saker?

Carl: Ja se det är väl likadant se.

L: Jaha.

Carl: Där - eller här, så vi använder svenska, svenska: .. stämjärn, som vi kallar det, ja.

L: Från Eskilstuna?

Carl: Ja, det är rätt.

L: Jaha. Var de av bättre stål och lättare att hålla skarpa? Vad använde Du sådant till?

Carl: Ja, det var väldigt bra stål i det också och sedan så var de inte så klunsiga. De var så mycket bättre och lättare och allt möjligt. And; en del, de hade, förr i världen här, de var som de hade när de byggde .. byggde båtar och sådär vidare, de var lättare. Ja. Inte så tjocka och klunsiga de svenska. De skulle (?) verktygen. De är ju så lätta och så är det väldigt bra stål in dem också.

L: Jaha. Så Du har använt Dig av bra stål!

Carl: Ja, jag använder det, än idag, jag använder

L: Sågar också?

Carl: Ja, en del svenska sågar också, men det har 'di ju bra sågar här också.

L: Så de filar och pikar snabbt och skarpt som en svensk såg då?

Carl: Ja.

L: Jaha. Filar Du upp sågar och verktyg själv? Du lämnar aldrig in dem?

Carl: Ja. Jag filar mina egna sågar; 'båd för power .. 'båd för maskinsågar och handsåg, så jag filar mina egna sågar.

L: Så Du kom in i ett yrke då, som Du från ungdomen hade sett fram emot, att lära Dig snickeriyrket. Men Du gick en lång väg – så att säga – från möbelfabriken först.

Carl: Ja. Det var kanske tur för mig, för att jag fick lära mig så många saker där, som de inte kan lära sig, de som är ute och gör riktigt hussnickerier och sådär vidare.

L: Så Du fick en bra grund till det arbetet. Jaha ja.

Carl: Ja.

L: Så det hade Du nytta av.

Carl: Ja.

L: Och Din bror nu, fortsatte han på möbelfabriken eller?

Carl: Ja han var där för många många år. Han reste över hela landet and .. installerade varest som var många job som Du tog och sedan så gick han till den platsen var de skulle installera. En gång, ett år, var han i Washington DC för nio månader på ett år där, då de gjorde **så mycket** för US Government.

L: Var det Moline Furnitures eller var det Axel Carlson?

Carl: Det är hos Moline Furniture.

L: Moline Furniture.

Carl: Ja.

L: Jaha. Och under denna tid som Du arbetat, Du träffade en del svenska pojkar som var snickare och möbelsnickare och sånt.

Carl: Å ja, några.

L: Och så nämnde Du att det var belgare och amerikanare och tyskar och polacker och sånt.

Carl: Ja.

L: Hur var det att arbeta med dem, till exempel med belgarna? Var de också goda yrkesmän?

Carl: Ja ja båda, jag säger: både de svenska och tyska och bel .. som var ifrån belgarna, de var bra cabinet makers alla.

L: De var det?

Carl: Ja de var, så det var inte bara svenskarna eller bara tyskarna; but det var. And det var det mesta som var utav de tre.

L: Så det var ingen friktion emellan belgarna och svenskarna på den tiden när Du kom -24 och uppåt 30-talet?

Carl: Det var några få.

L: På arbetsplatserna? Ovänskap?

Carl: No! Nej det var inget, vi hade ingen svårighet med det in the Moline Furniture Works.

L: Men sedan på Axel Carlson Constructions. Fanns det belgiska konstruktionsfirmor också, eller: construction firms, som man säger?

Carl: Well. Det var några. .. Det var. Om jag tänker på det. Det var mera, kanske, hälften var kanske svenskar som arbetade! för en del tid. Men; till slutet så säger jag att det var mera, för att det kom ju inte några svenskar till detta landet, om vi säger efter 1925 eller så där vidare. Den tiden så slutade svenskarna och komma hit.

L: Jaa. Dom säger ju alltid att: Chicago; det var uppbyggt av svenskar, säger dom, svenska snickare. Det kanske är en överdrift, men hur var det här i Moline?

Carl: Ja.

L: Har svenskar byggt Moline?

Carl: Har: vad för något?

L: Byggt Moline? Alltså i fråga om husbyggen och fabriker och konstruktioner, inom byggnadsbranschen? Var det byggt av svenskar, eller var det belgare som gjorde det eller polacker eller italienare?

Carl: Well. Här?

L: Ja. Här i Moline?

Carl: Well - det var nog svenskar. Det var mera svenskar som var – om vi nu ska ta ifrån ett land – så var det nog mera svenskar, kanske, än där någon annan här i Moline, på den tiden, som var snickare.

L: Jaha. Så alla de här husen som vi ser runt om här nu i Moline och i Rock Island

Carl: Jaha.

L: och i East Moline, är de byggda utav svenska händer?

Carl: Well; en hel del av dem är.

L: En hel del?

Carl: Ja.

L: men man kan inte säga att de flesta har varit byggda utav svenskar?

Carl: no, en kan inte säga det att, att de flesta

L: Nej. Det är uppblandat?

Carl: Ja, det är uppblandning, ja.

L: Jaha.

Carl: And; det är mer och mer så att det var. För jag tror att; för många år sedan så var det, de svenskarna, som kom ifrån det gamla landet, arbetade och så sedan, det har ju blivit, tiden har 'tatt sin tull, så att - och de har blivit gamla och lämnat, och sådär vidare, så att det är inte många kvar nu utav de som kom ifrån Sverige.

L: Men de som kom 1910 och 1915, deras söner, blev de snickare eller fabriksarbetare, eller vad valde de för yrken tror Du?

Carl: Well! Jag kan inte really säga.

L: Så Din bror nu, han hade barn?

Carl: Jaa.

L: Hade han söner?

Carl: Well. Yes. Han hade två pojkar och en flicka, men de pojkarna dog båda två unga. En var 14 och en var väl en 23 24 år kanske.

L: jaha. Så de kom inte upp i arbetslivet.

Carl: And han gick och studerade, så han hade en sju år av college and så då så, han. Jag tror att det var, jag kommer inte ihåg om det var, de ramlade ned i. Han tillhörde, men där han gick ut i skola för dem också och sedan så var han sent till New York ifrån Chicago and där var ju en tågolycka i Ohio och; Dunkirk, tror jag platsen 'hetade, Ohio, and det var en tågolycka där och han dog i den.

L: Jaha.

Carl: And hansa bror var bara 14 år gammal när han dog, så han hade ju, så 'näste bror hade ju otur på det viset.

Lennart Setterdahl: Och Du gifte Dig 1930 ..?

Carl Blade: 9.

L: -39 ja.

Carl: Ja.

L: det var med en svensk?

Carl: Ja Well ja. Hennes far var född i Sverige

L: Jaha.

Carl: och hennes mor var svensk, but född här i landet.

L: Jaha. Och hur många barn hade ni?

Carl: Well; de hade tre pojkar och en flicka.

L: Jaha. Och hur många barn hade Du i Din familj senare?

Carl: En pojke och en flicka.

L: En pojke, ja.

Carl: Ja.

L: Och vad valde de för yrken.

Carl: Well han är en, han är en attorney, pojken är en attorney.

L: Och flickan är?

Carl: Hon hade varit, hon började som en skollärarinna and a teacher. And så sedan

L: Så de gick på college då, båda två?

Carl: Ja ja, det gjorde 'di and: han, pojken, han gick i tre år sedan för, för att bli an attorney och så tog han Masters in English, för det tog den vanliga tiden: två år, men han; han lärde sig det i ett år och då sedan så, efter han hade där så tog han mera skola, så han hade väl ett år eller så och skulle bli en professor eller någonting sådant, tänkte han, but då tröttnade han på och gå till skolan, efter att ha varit så många år! Så då slutade han och så sedan 'börja han och bli en attorney här in Moline, så han är i Moline här. Han har varit, han har sitt eget kontor och har varit där nu en 10 12 år tror jag.

L: Ja. Var han intresserad av snickerier?

Carl: Nej, det var han inte.

L: Inte alls?

Carl: No.

L: Och Du försökte aldrig göra honom intresserad heller utav det?

Carl: Nej, han – han kan inte slå in spik nu tror jag!

L: Det är lustigt allt att det inte finns nånting utav den begåvningen.

Carl: Jaa. Ja. A-Ha.

L: Men de studerade.

Carl: Ja. Han tyckte om och studera. Han hade ett. - Det var så lätt för honom och sen har han ett väldigt gott minne, så han kan läsa någontingen och att han kommer ihåg det. Så när han gick i skolan, så ibland, läraren som han hade, talade om för klassen You know lite och så där vidare and det var så; kanske då han sa till läraren: Å, det är inte som det var. And den personen som läraren talade om, Han var född det året och han dog i det året; och så där vidare och han kunde komma ihåg allt möjligt.

L: Jaha.

Carl: Så.

L: Han hade lätt för sånt - ja.

Carl: Ja, så det var något enastående.

L: Jaha.

Carl: And then, flickan, hon var lärare och sedan så 'börja de, när the de, well; when US government började där med något nytt; försöka och lära 'barnena med och läsa och sådär vidare, lite ovanligt, - så, - and

L: Så hon

Carl: So she worked at – (I like to say it in English). –

L: Ja ja.

Carl: Because: she was the leading specialist for years up in the East Moline school system.

L: Oh, I see. But she was a teacher though?

Carl: Yes.

L: A teacher. Jaha. Did they go through Augustana, - or?

Carl: Ja, ja det gjorde, ja. Och Tom gick till the University of Chicago; a lawyer school, and han har varit i (?), in that University of Illinois, för; på the Masters in English, that is the Masters Degree in English därifrån och sedan: en tid var han i Washington DC och gick i skola och – I have forgot – jag kommer inte ihåg det namnet på den skolan, så han var där för sex månader tror jag.

L: Georgetown?

Carl: Ja det är rätt, det var visst vad det var. Och sedan; två tre andra platser var han och studerade också.

L: Men han kom tillbaka till Moline när han hade gjort det?

Carl: Ja. Så han blev trött på och studera och så sedan kom han tillbaka and han arbetade för en attorney för en liten tid och så sedan så började han för sig själv, så han har varit där nu för så många år.

L: Jaha. När Du kom hit det första, gick Du med i någon förening: Wasa, Wiking, eller?

Carl: Ja, till Wasa.

L: Wasa?

Carl: Ja.

L: Noble Arch?

Carl: And: Godtemplarna också, tillhörde jag för en tid.

L: Fridhem?

Carl: JA.

L: Fridhem Lodge, ja. Var det Rupert Kask som tog in Dig som medlem?

Carl: Ja jag tror han gjorde det, ja.

L: Jaha. Och: kyrkan, det var First Lutheran som Du gick med i när Du kom hit?

Carl: Ja.

L: Du lämnade flyttningsbetyget ifrån

Carl: Well jag tillhörde inte, jag gick inte first in för The First Lutheran Church, tills senare. Så jag tillhörde inte någon kyrka där för många år.

L: Nähä. Men nu har Du engagerat Dig mycket för kyrkan. Du har ju blivit altar- ..

Carl: Ja.

L: Du har blivit altarmakare.

Carl: Ja. Det är rätt så många saker under de åren jag har gjort. Jag gjorde ett litet altare en gång när; när barnen var små och så sedan lite reparationer här och där.

L: Så Du gifte Dig i First Lutheran då?

Carl: Nej. Hon; Mildred, tillhörde en kyrka up in .. å - jag kommer inte ihåg vad slags, ett annat namn. Vi skrev oss in till Lutherankyrkan på samma gång och jag tror det barnen var väl kanske en fem sex år gamla när vi började gå till First Lutheran. Sedan har vi varit där.

L: Så detta altare nu, som Du tillsammans med en annan har fått fram, det var till First Lutherans jubileum?

Carl: Ja, but kyrkan var 135 år gammal.

L: 135 år ja.

Carl: Ja.

L: Och då byggde ni hela altet, from scratch, som man säger.

Carl: Ja. Ja, det är rätt, ja.

L: Och; det gjorde ni på rätt så snabb tid. Det tog inte så länge att få det färdigt? Ni fick väl fundera ett tag innan ni började på?

Carl: Well vi diskuterade lite granna and sådär vidare, men jag tror att det var jag som ändrade där lite granna, mer än någon annan. Så vi följde inte ritningarna precis. Vi ändrade det lite, but vi talade om. Vi diskuterade and så använde vi blöt plywood, som vi säger det på svenska, antagligen!

L: Jaha.

Carl: And – det gick rätt så bra och så blev det inte så tungt också. Det är nog trä i det ändå.

L: Och det blev invigt för två söndagar sedan?

Carl: Ja, den 1 december.

L: Ja, 1 december ja.

Carl: Ja.

L: Jaha. Och det smälter in precis med den gamla dekoren också.

Carl: Ja, det är, det är, så det är. Det var vad de försökte. De hade en arkitekt, så han hade ritning på det. Sedan kom han in med ritningen and jag sa till honom att: ”den där ritningen, den passar ju inte vår kyrka”, sa jag. ”Ja, but det är nästan rätt, nästan som den .. som det andra”. ”Ja, det håller jag med Dig om”, sa jag, ”but then, jag tycker, om vi ska göra en så ska allt passa efter den gamla stilen”.

L: Ja.